

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 201__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу та державного управління»

на тему: «СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОГО
БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ»

Виконавець:

Студентка обліково – економічного факультету
Чернева Людмила Дмитрівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

доцент ек.наук
Погорелова Татьяна Валеріївна _____

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	6
1.1. Статистичне визначення Державного Бюджету України	6
1.2. Методика розрахунку системи статистичних показників державного бюджету	15
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ІНТЕНСИВНОСТІ ДИНАМІКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	23
2.1. Аналіз тенденції розвитку доходів державного бюджету за період 2004-2016 рр.	23
2.2. Аналіз тенденції розвитку видатків державного бюджету за період 2004-2016 рр.	30
2.3. Статистичне оцінювання державного боргу та державного дефіциту за період 2004-2016 рр.	35
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ДОХОДИ ТА ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2007 - 2016 рр.	45
3.1. Побудова та аналіз регресійної моделі доходів державного бюджету України за період 2007-2016 рр.	45
3.2. Побудова та аналіз регресійної моделі ВВП України за період 2007-2016 рр.	54
3.3. Порівняльна характеристика державного бюджету України та Білорусі за період 2013-2016 рр.	63
ВИСНОВОК	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
Додаток А	84
Додаток Б	85
Додаток В	86
Додаток Г	87

ВСТУП

Державний бюджет України – це головний фінансовий план країни, який віддзеркалює суспільно – економічний стан у державі. Економічна нестабільність і спад виробництва негативно впливають на формування доходів та фінансування видатків бюджету. Бюджет, його дохідна частина прямо пов'язані із Державною програмою соціально-економічного розвитку України. І навпаки, виконання зазначеної програми залежить від її фінансового забезпечення. У цьому напрямку Державний бюджет виступає основою фінансування загальнодержавних програм та сприяє їх виконанню. Державна програма соціально-економічного розвитку України і Державний бюджет України мають своє особливе місце, роль і призначення в системі суспільно – економічних відносин. Таким чином, вивчення бюджету та процесів його формування є важливим завданням економічної науки та статистики.

Пояснення цьому факту лежить у зв'язках бюджетної політики з усіма сторонами економіки країни. Так, процес формування бюджету тісно пов'язаний із податковим законодавством, а також із процесом виробництва: або стимулює його, або натискає. З іншого боку, розподіл бюджетних засобів також тісно пов'язаний з виробництвом: фінансові вкладення направляються у виробництво. Також із бюджету фінансуються соціально – необхідні програми і служби такі як: армія, поліція, охорона здоров'я і т.п.

Питання статистичного оцінювання державного бюджету завжди були актуальними, такими вони залишається і зараз, адже від цього, здавалося б, на перший погляд, звичайного документу насправді багато що залежить. Візьмемо для прикладу дефіцит державного бюджету, якщо він великий (більше 3%), то з'являється інфляція, яка призводить до знецінення грошей по всій країні та втрати заощаджень. Або інший приклад: у бюджеті змінено розміри допомоги

при народженні дитини, чи допомоги по безробіттю, чи мінімальну заробітну плату, від цього відповідно змінився фінансовий стан людей у цих категоріях, а якщо змінити відсоток централізації до бюджету? І таких прикладів можна навести безліч.

Отже, можна зробити висновок, що державний бюджет безпосередньо впливає на кожного громадянина і від нього залежить будуть люди жити добре, чи не дуже (у фінансовому плані).

Наукове осмислення означеної проблеми необхідне для вирішення таких практичних завдань, як створення фінансової бази, достатньої для виконання державними органами своїх завдань, створення гарантованих, передбачуваних та довгострокових доходних джерел бюджетів. Підходи до вирішення проблеми формування доходної та видаткової частини бюджету, їх статистичного оцінювання наведено у працях наступних вітчизняних та зарубіжних науковців: В.Андрущенка, С.Буковинського, О.Василика, Т.Вахненко, В.Гейця, В.Глуценка, А.Гриценка, І.Д'яконової, А.Ілларіонової, Б.Кваснюка, С.Лондар, І.Луніної, І.Мітюкова, А.Покритана, В.Протасова, І.Радіонової, І.Сала, В.Сумарокова, В.Суторміної, В.Федосова, І.Чугунова, С.Юрія та ін.

Основна мета дипломної роботи полягає у обґрунтуванні статистичних методів, які використовуються для аналізу основних параметрів бюджетів усіх рівнів, зокрема формування доходів та використання видатків, та визначення їх взаємозв'язків з найважливішими показниками розвитку економіки. Конкретизуючи мету дипломної роботи, слід відмітити низьку завдань дослідження, які полягає у визначенні:

- загального обсягу і динаміки доходів и видатків бюджету України;
- структури доходів бюджету;
- структури видатків бюджету;
- розміру державного (внутрішнього і зовнішнього) боргу України;
- взаємозв'язків між доходами державного бюджету та найважливішими макроекономічними показниками;
- прогнозних показників бюджету України.

Суб'єктом дослідження дипломної роботи є – державний бюджет України, а об'єктом дослідження виступає – кількісні показники дохідної та видаткової частин бюджету, дефіцит та профіцит, та державний борг України.

Інформаційною базою виконання дипломної роботи є дані бухгалтерського обліку, який ведеться органом Державного казначейства України, звіти міністерства фінансів щодо виконання Зведеного, Державного та місцевих бюджетів, а також дані Державної податкової адміністрації та дані Державної служби статистики, звіти позабюджетних фондів та літературні джерела з теми дослідження, матеріали спеціалізованої періодичної преси.

В дослідженні були використанні такі методи аналізу державного бюджету як: збір інформації про доходи та видатки державного бюджету та формування бази даних (статистичне спостереження), групування й узагальнення інформації про доходи та видатки державного бюджету, аналіз структури та динаміки державного бюджету, виявлення та оцінка тенденції розвитку доходів і видатків державного, побудова та аналіз регресійних моделей бюджету та макроекономічних показників України.

Дипломна робота складається із вступу, основної частини та висновків. У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, інформативною базою є наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ. Основна частина присвячена дослідженню визначеної проблеми. У висновках сформульовано основні результати дипломної роботи.

ВИСНОВОК

Проведене дослідження та реалізація запропонованого алгоритму оцінювання державного бюджету України дозволили дійти до таких висновків.

За 2007–2016 роки спостерігається перевищення видатків над доходами, що й спричинило бюджетний дефіцит України за досліджувані роки. У 2016 році дохідна частина була меншою від видаткової на 165 млрд. грн. Найменша різниця була у 2007 році та становила 7 млрд. грн. У 2016 році дохідна частина збільшилась на 16 млрд. грн. Як наслідок, державний бюджет України у 2016 році виконано з дефіцитом 55 млрд. грн., або 2,3% ВВП. Величина дефіциту в сумі 165 млрд. грн. була найбільшою за аналізований період. Основним показником, який вплинув на збільшення дефіциту у 2016 році є державний борг. Станом на 2016 р. він становив в Україні 1 929 759 млн. грн. Також є низка факторів, які вплинули на високе зростання дефіциту — це падіння у поточному році прибутку прибуткових підприємств та обсягів імпорту товарів; зниження обсягів виробництва окремих видів підакцизних товарів.

Особлива увага у дослідженні приділялась кореляційно - регресійному аналізу залежності доходів від ВВП та ВВП від видатків. Побудова та аналіз регресійних моделей довели пряму залежність між основними макроекономічними факторами та показниками державного бюджету України. Виявлена лінійна економічна модель доходів бюджету є адекватною і статистично значущою, що дозволило здійснити прогноз доходів на найближчий час. У 2018р. із ймовірністю 0,95 фактичне значення доходів державного бюджету з величиною валового внутрішнього продукту, що дорівнює 25000 млн. грн., буде знаходитися в межах від 820,242 до 952,864 млрд. грн.. Побудована лінійна регресійна модель взаємозв'язку між ВВП та видатками бюджету за всіма статистичними критеріями значуща. Отже фактичне значення ВВП з величиною бюджетних видатків, що дорівнює 900 млрд. грн., очікується в межах від 20150,5 до 21697,1 млрд. грн.

Статистичний аналіз структури доходів державного бюджету довів, що головними «постачальниками» доходів бюджету є:

- податок на додану вартість, який забезпечив надходження 329911 млн. грн., або 50,7% всіх бюджетних доходів;
- податок та збір на доходи фізичних осіб – 138781 млн. грн. (21,3%);
- акцизний податок – 101751 млн. грн. (15,6%).

Що стосується видатків, то у 2004-2016 рр. спостерігається тенденція до зростання. Виконання бюджетів здійснювалось із перевищенням видатків над бюджетними доходами, тобто із дефіцитом. Темп зростання видатків зведеного бюджету становив 165,2 %. У 2016 році в економіку країни було спрямовано 835590 млн. грн. бюджетних видатків. Понад 46,5% цих коштів було спрямовано у соціальний захист та соціальне забезпечення, на виконання загальнодержавних функцій надійшло 14 % видатків.

Порівняльний аналіз державного бюджету України та Білорусі за період 2013 - 2016 рр. довів, що бюджет України був переважно дефіцитний, а Білорусі, навпаки – профіцит. Причиною цьому є величезний борг України, що буде довго гальмувати розвиток країни.

Отримані результати дослідження державного бюджету України виявили основну причину бюджетних проблем: систематичне невиконання дохідної частини бюджету. Зауважимо, що саме доходи відіграють важливу роль у формуванні державного бюджету, інакше держава не в змозі виконувати узяті на себе зобов'язання.

Реальність доходів бюджету залежить багато в чому від правильності прогнозування соціально-економічних процесів на майбутній бюджетний рік. Необхідно підкреслити, що незадовільний стан виконання бюджету негативно впливає на економічні процеси в цілому. Бюджетна політика, спрямована на постійне скорочення витрат, без цілеспрямованих дій по збільшенню доходної частини бюджету може привести до розвалу економіки держави.

Вирішити задачу збільшення доходів держави не можна лише шляхом адміністративного тиску, не створивши при цьому для підприємств ефективних економічних стимулів для сплати податків.

Одним з напрямків підвищення ефективності видатків є скорочення податкових пільг. При зменшенні податкових пільг з'явиться можливість цілеспрямовано використовувати видаткову частину бюджету для підтримки деяких пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку суспільства. Але це скорочення не має бути механічним. Одержання податкових пільг повинне залежати від корисності і важливості того чи іншого виду діяльності.

Важливою умовою рішення проблеми ефективного керування бюджетним дефіцитом повинні стати поділ кредитної і бюджетної системи країни і відповідні зміни функцій Міністерства Фінансів та Національного банку, спрямовані на виключення можливостей автоматичного кредитування державних витрат. У випадку нестачі бюджетних засобів можуть допускатися короткострокові касові кредити для фінансування сезонного коливання доходів.

В Україні, як і в будь-якій іншій країні, питання про зменшення витрат бюджету є досить актуальним. Тому положення Бюджетного кодексу України повинні визначати такий регламент, який би дав змогу забезпечити досягнення ефективних результатів.

Для ефективного розв'язання всіх взаємозалежних економічних та соціальних проблем Україна повинна переорієнтуватися на модель, яка передбачає розширення повноважень Уряду. Такий підхід вимагає від міністрів особливої відповідальності, тому уряд має оцінювати можливості щодо наймання приватних компаній, надання окремих державних послуг та встановлення індикативного рівня цін на деякі товари та послуги. Також потрібно систематично оцінювати ефективність використання ресурсів, виділених з попередніх бюджетів. Основним недоліком такої діяльності є те, що бюджетні витрати, пов'язані з вибором стратегії конкурентоспроможності, будуть відчутними відразу після її впровадження, тоді як переваги виявляться

лише з часом. Але у кінцевому підсумку така політика зменшить вартість товарів і послуг для споживачів, підвищить шанси України на успіх на світовому ринку, забезпечить економічне зростання, зайнятість та добробут, дозволить підвищити життєвий рівень населення

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна рада України - Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Ціна держави - Електронний ресурс / Режим доступу: <http://costua.com/budget/>
3. Фінансова статистика - Шустіков А.А. / 2. СТАТИСТИКА ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ; 2.1. Поняття державного бюджету і завдання статистики ; Фінансова статистика - Шустіков А.А. /Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://ecolib.com.ua>
4. Бюджет та Бюджетна система України - Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
5. Економічний дискусійний клуб - Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://edclub.com.ua>
6. Бібліотека для студента - Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://b-ko.com/book>
7. Коваль Ю.В. Виявлення основних причин зменшення надходжень до державного бюджету України в період 2010–2011 рр. / Ю.В. Коваль // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №6.
8. Бюджетний щоденник на 2016 рік. Київ: ФЕАО, 2015.
9. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016рік
10. Матвійчук, Н. М. Особливості бюджетного дефіциту України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Н. М. Матвійчук, Н. Ю. Бурлачук, Л. М. Маршук // Молодий вчений. – 2015. – № 5. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/5/45.pdf>.
11. Нечаюк, І. Б. Основні проблеми подолання бюджетного дефіциту в Україні [Текст] / І. Б. Нечаюк // Екон. форум. – 2013. – № 4.

12. Кулинич О.І, Кулинич Р.О. Теорія статистики: Підручник.-3-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006.
13. Іваненко Ю., Малишев А. До питання розкриття інформації про державний борг / Ю. Іваненко, А. Малишев// Вісник НБУ.- 2007. - №3.
14. Царук О. Статистичний аналіз державного боргу України та оцінка його впливу на економіку / О.Царук// Банківська справа. – 2007. - №6.
15. Наказ «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.
16. Вівчар О.Й., Курило О.Б. Вплив державного боргу на економічну безпеку держави / О.Й. Вівчар, О.Б. Курило // Економіка та держава – 2013.
17. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua
19. Боргова безпека України – сучасний стан і напрямки покращення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2014/borhova-bezpeka-ukrajiny-suchasnyj-stan-inapryamky-pokraschennya/>.
20. Методичні вказівки для вивчення розділу «Парна лінійна регресія» дисципліни «Економетрія» / Одеса / В.Г. Чернишев, Д.В. Окара, 2016 – 80с
21. Ukrstat.org - публікація документів Державної Служби Статистики України / Електронний ресурс. – Режим доступу http://ukrstat.org/uk/work/stk_u/evr.htm
22. Юрій С. Управління зростанням та основі боргу та Україна / С.Юрій// Журнал Європейської економіки. – 2007. – Том 6(№1). – С. 6-14
23. Статистичний щорічник України за 2006 рік / Держкомстат України / за ред. Олександра Григоровича Осауленка.
24. Усе про бюджет. Моніторинг виконання [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу:

http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=51703. – Назва з екрана

25. Бюджетна система [Текст] : підручник / В. В. Бабіченко [та ін.] / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбов. л-ри; Тернопіль : Екон. думка, 2012. – 871 с.

26. Машко, А. Дефіцит бюджету: сутність, причини виникнення та проблеми управління [Текст] / А. Машко // Соціально-економ. проблеми і держава. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 308–314.

27. Олейнікова Л.Г. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України / Л.Г. Олейнікова // Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету – 2011. – №9. – С. 319-325.

28. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 47-55.

29. Свереда Н.І. Основні проблеми та напрями подолання бюджетного дефіциту в Україні / Н.І. Свереда // Формування ринкових відносин. – 2009. – №6. – С. 98-101.

30. Юрій С.І. Бюджетна система України / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К.: НІОС, 2011. – 400 с

31. Шаманська В.Г. Неподаткові надходження: проблеми та роль у доходах бюджету держави

32. «Про ефективне використання державних коштів» Постанова КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 710 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zronniiy.resurs>. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/gov>.

33. Машко, А. Соціально-політичні детермінанти дефіциту бюджету / Андрій Машко // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11, ч. 1. – С. 169-174.

34. Іващук О. Моделювання взаємозв'язку дефіциту бюджету та показників економічної динаміки / Олег Іващук, Андрій Машко // Світ фінансів. — № 1. – С. 68-79.

35. Кізима, Т. О. Управління державним боргом [Текст] : навч. посіб. / Т. О. Кізима, А. І. Машко, О. Л. Шашкевич. – Тернопіль : Вектор, 2012. – 228 с. – До 50-річчя ТНЕУ.
36. Законодавство України/ Електронний ресурс/ Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua
37. В.Г. Шаманська // Фінанси України. – 2011. – №15. – С.186-191.
38. Внешний государственный долг Украины / Фін. портал МінФін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua>
39. Статистическая оценка государственных финансов на региональном уровне / Т. В. Погорелова / II International Scientific Conference Economy and Society: a Modern Foundation For Human Development: Conference Proceedings, Part II, June23th, 2017. Leipzig, Germany: Baltija Publishing. Pages 67-70.
40. Погорелова Т.В. Місцеві бюджети України та статистичні методи їх оцінки / Т. В. Погорелова / Сучасні проблеми статистичної методології та практики. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку національної економіки на сучасному етапі» (Одеса 18-9 травня 2016р.) – Одеса: ОНЕУ, 2016. – С. 20-25.
41. Погорелова Т.В. Моніторинг як статистичний метод дослідження фінансових результатів підприємств / Т.В. Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень : Збірник наукових праць. Вип. 3 (58). Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 179-186
42. Погорелова Т.В. До питання моніторингу фінансових результатів підприємств / Погорелова Т.В./ Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф., 18 вересня 2015 р. – Одеса, Атлант, 2015. – С. 281-282
43. Погорелова Т.В. До питання статистичного оцінювання концентрації та диференціації банківського капіталу / Т.В, Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 35. Одеса: ОДЕУ, 2009. – С.442-446

44. Погорелова Т.В. До питання статистичного оцінювання ефективності банківської системи України / Т. В. Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 4 (47). Одеса: ОНЕУ, 2012. – С. 73-79

45. Статистические методы – междисциплинарный инструмент изучения социально-экономических процессов / А.З. Підгорний, Т.В. Погорелова, К.В. Вітківська та ін. / Историк-экономист С.Я.Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я.Борового: монография. 2013. – С. 211-256.

46. Погорелова Т.В. Статистична складова оцінки грошово-кредитної політики України / Т. В. Погорелова / Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: Монографія // За заг. ред. канд. Економ. наук, професора А.З. Підгорного – Одеса: Атлант, 2012. – С. 111-124.

47. Погорелова Т.В. Статистичний моніторинг фінансових результатів / Т.В. Погорелова, Т.С. Корольова / Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. канд. економ. наук, професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – С. 84-99.

48. Погорелова Т.В. Статистичне визначення ефективності діяльності підприємств / Т. В. Погорелова / Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 вересня 2014 р. – Одеса, Атлант, 2014. – С. 128-129

49. Погорелова Т.В. Статистичні методи оцінювання фінансової діяльності підприємств та організацій / Т. В. Погорелова / Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 25. Одеса: ОДЕУ, 2007. – С. 276-282

50. Жосан Л.Д. Партнерство України з Німеччиною. [Текст] / Л.Д. Жосан, О.Г. Милашко// Статистика – інструмент соціально – економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 3, Часть2 – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 30-36.

51. Жосан Л.Д. Статистичний аналіз промислового сектору України. [Текст] / Л.Д. Жосан, І.К. Тарасова// «Статистика – інструмент соціально – економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 2, – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 247-252

52. Чернєва Л.Д. Статистичний аналіз впливу факторів на доходи державного бюджету України за період з 2007 -2016 рр.. [Текст] / Л.Д.Чернєва, Т.В. Погорєлова // Статистика – інструмент соціально – економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 4, Часть1 – Одеса, ОНЕУ. – 2018.